

บทที่ 6

การถ่ายทอดเพลงขับสายแปง สู่กระบวนการทัศน์ใหม่ในการสืบสาน

6.1 การสืบสานเพลงขับสายแปง

เมื่อกล่าวถึงเพลงขับสายแปงในแง่มุมทางวัฒนธรรมการดนตรี อาจมองเห็นภาพของความงามหรือสุนทรียะที่สื่อผ่านเสียงที่มีทำนองไพเราะ ผู้ที่เป็นพ่อเพลง-แม่เพลงต่างบรรจงสรรสร้างความงดงามผ่านเสียงร้องเพื่อสื่อความหมายจากเนื้อร้องของบทเพลง หากพิจารณาอีกแง่มุมของการสืบสาน พบว่าเพลงขับสายแปง มีการถ่ายทอดอยู่ 2 ลักษณะ คือ 1) การถ่ายทอดระบบมุขปาฐะ และ 2) การถ่ายทอดระบบลายลักษณ์ การถ่ายทอดระบบมุขปาฐะ คือการร้องให้ฟัง จำให้แม่นยำ ลักษณะการถ่ายทอดแบบนี้ เป็นรูปแบบของการถ่ายทอดผ่านระบบวัฒนธรรมแบบมนุษย์สัมพันธ์มนุษย์ เป็นวิถีที่เน้นการลงมือปฏิบัติถ่ายทอดผ่านสำเนียงเสียงพูดเสียงร้อง ผู้เรียนรู้ในวิชาจึงจำเป็นต้องใช้ความสามารถและความจำในการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรม ดังเช่น การบอกเล่าถึงวิถีชีวิตของนางบัว พุ่มพวง อายุ 81 ปี แม่เพลงชาวหมู่บ้านบางหมาก อ.เมือง จ.ชุมพร เล่าถึงเหตุการณ์ในอดีตที่พอสะท้อนภาพเพลงขับสายแปงในสังคมสมัยนั้นได้ว่า

“สมัยที่แม่สาว ๆ แถบชุมพรนี้ไม่ค่อยมีผู้บ่าวมาร่วมร้องขับสายแปงกับแม่หรือ เพราะเราอพยพมาไกล แต่แม่ก็พอจะร้องเพลงขับได้บ้าง เพราะสมัยเด็ก ๆ เคยได้ยินและเห็นพวกพี่ ๆ น้อง ๆ เขาเล่นและร้องกันที่เพชรบุรี สมัยก่อนพอในช่วงที่เขาโยนลูกช่วงกัน ก็จะมีการร้องขับสายแปงโต้ตอบกัน หม่อมสาวคูไหนที่หลงไหลชอบพอกันก็จะแยกคู่กันออกจากกลุ่มไปพลอดรักกัน แต่เขาไม่ได้มีอะไรเกินเลยกันนะ สมัยก่อนผู้หญิงรักนวลสงวนตัว เพียงแต่เปิดโอกาสให้ฝ่ายชายได้พลอดรัก (จีบ) แต่เมื่ออพยพมาที่ชุมพร ช่วงแรกอพยพมาอยู่ในตัวเมืองชุมพร ตอนนั้นอยู่ในแป็บเดียวก็ต้องย้ายออก เพราะแถวนั้นน้ำท่วมบ่อย แล้วจึงย้ายมาอยู่ที่บางหมากจนถึงปัจจุบันนี้แหละ เวลานั้น พวก “จำป้อ”⁹ จะรังเกียจเรา หาว่าเราเป็นลาว เพราะเรากินปลาร้า ช่วงนั้น แม่ก็ยังขับเพลงขับสายแปงนะ จะร้องช่วงเวลาเบื่อ ๆ หรือกำลังทำงาน มีครั้งหนึ่งเคยโดนตะโกนด่าจากคนที่ได้ยินเพลงที่แม่ขับด้วย เขาตะโกนว่า ร้องอะไร นำรำคาญไวย” (สัมภาษณ์ 28 กุมภาพันธ์ 2556)

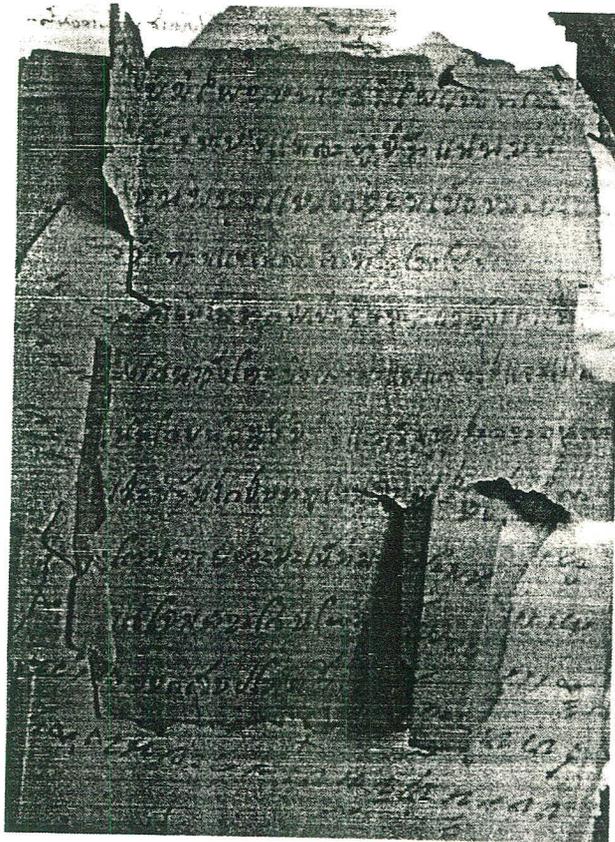
ส่วนการถ่ายทอดในระบบลายลักษณ์ จะเป็นอยู่ในลักษณะของการบันทึกจดจำสิ่งที่ได้เรียนรู้และฝึกฝนมา การถ่ายทอดในระบบลายลักษณ์จึงอยู่ในรูปแบบของการบันทึกเฉพาะเนื้อร้องของเพลงขับสายแปงเพียงเท่านั้น มิได้มีการบันทึกในส่วนของทำนองหรือวิธีการร้องใดๆ ทั้งสิ้น จากการเก็บข้อมูล

⁹ “จำป้อ” เป็นชื่อเรียกที่ชาวไทยฝั่งเรียกแทน คนไทยภาคใต้ /คนไทยชุมพร ส่วนคนไทยที่พูดภาษากลางหรือคนไทยที่จังหวัดเพชรบุรี ชาวไทยฝั่งจะเรียกว่า “บักโกย” (อำนาจ แสงทอง, สัมภาษณ์ 26 กุมภาพันธ์ 2556)

ภาคสนามที่ผ่านมา (นครปฐม เพชรบุรี ราชบุรี สุพรรณบุรี เลย์ และชุมพร) ผู้วิจัยสามารถรวบรวมลักษณะการบันทึกเพลงขับสายแปงได้ 4 ลักษณะ ดังนี้

1) การบันทึกด้วยภาษาไทยดำ

การบันทึกด้วยภาษาไทยดำนี้ เป็นการบันทึกฉบับเก่าแก่ของผู้ที่เป็นลูกหลานที่อพยพมาในช่วงแรก ๆ การบันทึกด้วยภาษาไทยดำ เป็นการใช้อักขระของภาษาไทยดำในการบันทึกเนื้อร้องเพลงขับสายแปง วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้เป็นกระดาษธรรมดา บันทึกด้วยหมึกปากกาหรือดินสอ ตัวอย่างของหลักฐานของข้อมูลที่น่าเสนอนั้น เป็นข้อมูลจากนางบัว พุ่มพวง ชาวไทยทรงดำ อายุ 86 ปี ซึ่งได้กล่าวว่า บันทึกฉบับดังกล่าวได้รับเป็นมรดกตกทอดจากผู้เป็นพ่อ ซึ่งผู้เป็นพ่อนั้นได้รับมาจากบุคคลอื่น (ไม่สามารถระบุตัวตน) ได้ คาดว่าหลักฐานการบันทึกด้วยภาษาไทยดำฉบับนี้ มีอายุไม่ต่ำกว่า 100 ปี

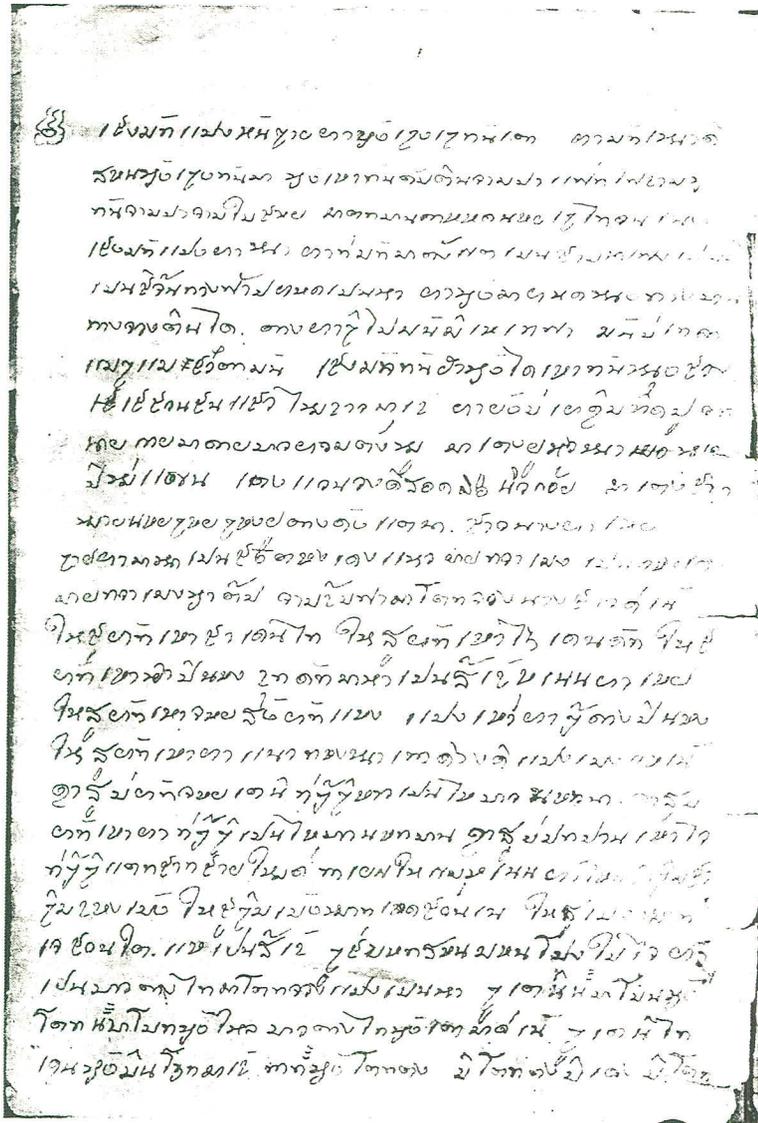

ภาพที่ 6-1 ตัวอย่างหลักฐานการบันทึกเพลงขับสายแปงด้วยภาษาไทยดำ (มรดกตกทอดของนางบัว พุ่มพวง ต.บางหมาก อ.เมือง จ.ชุมพร)

2) การบันทึกด้วยภาษาไทยโฉบ

การบันทึกด้วยภาษาไทยโฉบ เป็นการบันทึกด้วยการใช้อักขระของภาษาไทยโฉบที่มีการพัฒนาผสมผสานระหว่างอักขระของภาษาไทยดำจนกลายเป็นลักษณะของภาษาไทยโฉบในปัจจุบัน ลักษณะการบันทึกเช่นนี้ พบได้ทั่วไปจากแหล่งข้อมูลจากบรรดาพ่อเพลงแม่เพลงในรุ่นปัจจุบัน (ช่วงอายุ

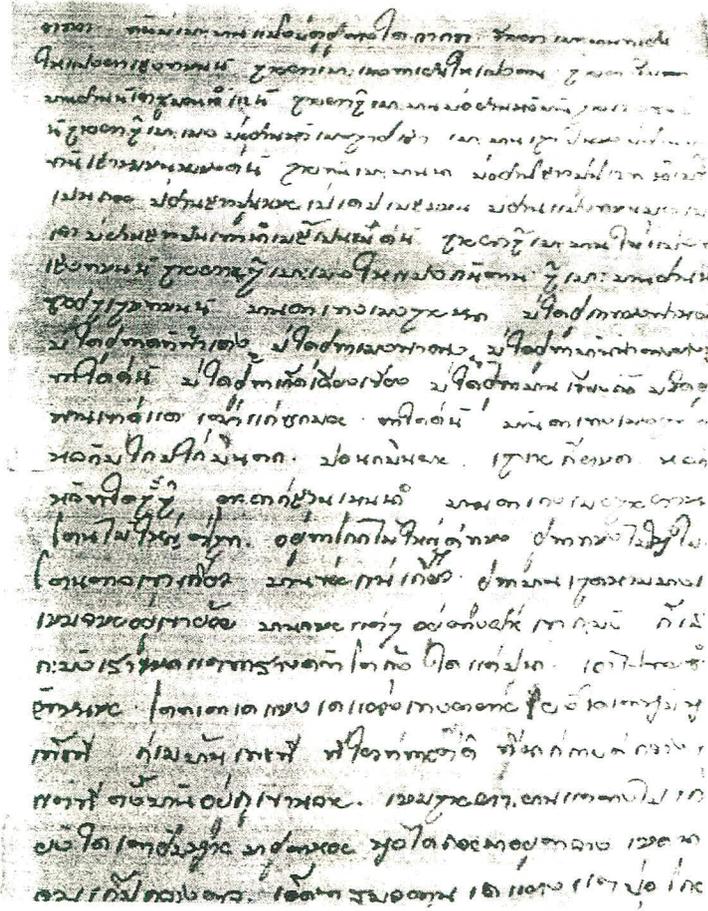
ประมาณ 50-70 ปี) โดยส่วนใหญ่มักเป็นมรดกตกทอดจากครูผู้สอน หรือไม่กี่เป็นของคนในครอบครัวที่
ได้บันทึกเนื้อร้องเพลงขับสายแปงไว้

ภาพที่ 6-2 ตัวอย่างการบันทึกเพลงขับสายแปงด้วยภาษาไทยโง่ง
(มรดกตกทอดของนางบุญสม มียอด ต.สะแกราย อ.เมือง จ.นครปฐม)

3) การบันทึกด้วยภาษาไทยโง่งผสมกับอักขระภาษาไทย

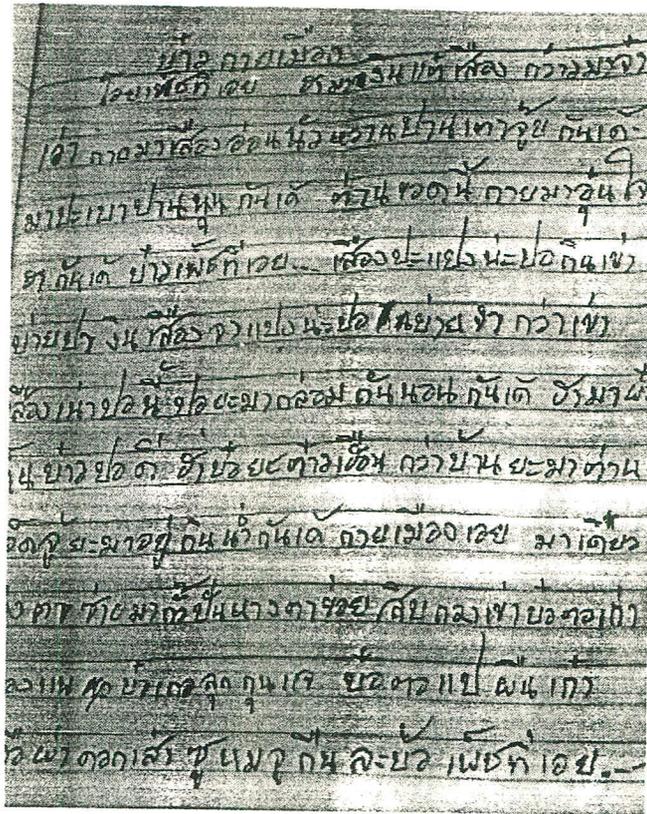
การบันทึกด้วยภาษาไทยโง่งผสมกับอักขระภาษาไทย เป็นการบันทึกที่มีการพัฒนาและ
ผสมผสานกันระหว่างอักขระภาษาไทยโง่งและอักขระภาษาไทย เป็นยุคใหม่ของการบันทึกที่มีอิทธิพล
ของภาษาไทยเข้ามา การบันทึกในลักษณะเช่นนี้ พบได้ทั่วไปจากแหล่งข้อมูลจากบรรดาพ่อเพลงแม่เพลง
ในรุ่นปัจจุบัน ส่วนใหญ่เป็นการบันทึกด้วยตัวเองเพื่อจดจำ

ภาพที่ 6-3 ตัวอย่างการบันทึกด้วยภาษาไทยซึ่งผสมกับอักขระภาษาไทย
ของนางหนูจร โฟศูนย์ ต.นาป่าหนาด อ.เชียงคาน จ.เลย

4) การบันทึกด้วยอักขระภาษาไทยแต่ใช้คำศัพท์และการผันวรรณยุกต์ตามเสียงภาษาไทยซึ่ง

การบันทึกด้วยอักขระภาษาไทยแต่ใช้คำศัพท์และการผันวรรณยุกต์ตามเสียงภาษาไทยซึ่ง เป็น การบันทึกในยุคปัจจุบัน อาจเป็นเพราะเนื่องจาก ผู้บันทึกไม่รู้วิธีการเขียนภาษาไทยซึ่ง ดังนั้น การ บันทึกด้วยจดจำจึงต้องอาศัยความสามารถในภาษาไทยแต่ผสมผสานการผันเสียงวรรณยุกต์ตามเสียงใน ภาษาไทยซึ่งหรือเสียงร้อง การบันทึกในลักษณะเช่นนี้ พบได้ทั่วไปจากแหล่งข้อมูลจากบรรดาพ่อเพลง แม่เพลงในรุ่นปัจจุบัน

ภาพที่ 6-4 การบันทึกลักษณะการใช้อักษรภาษาไทยแต่ใช้คำไทยโห่งและการผันวรรณยุกต์ตามเสียง
บันทึกของนางวิไล สระทองหน ต.สระสี่มุม อ.กำแพงแสน จ.นครปฐม

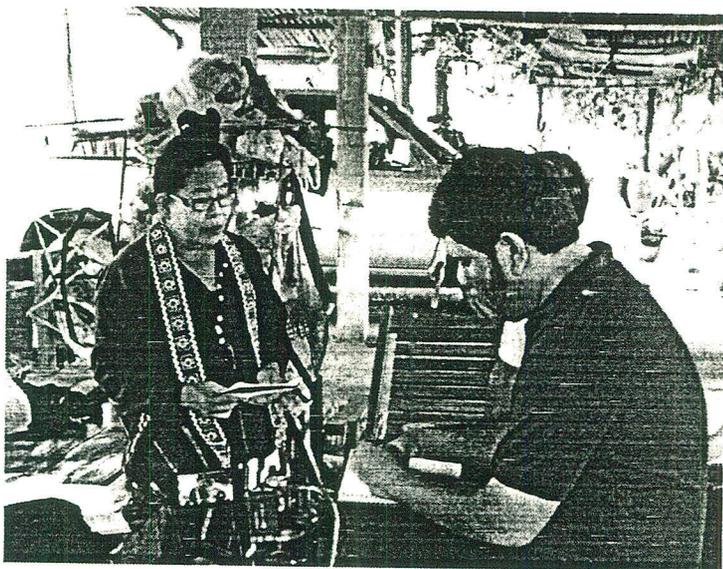
จากลักษณะการถ่ายทอดในลักษณะต่าง ๆ สู่การบันทึกเพลงขับสายแปงในรูปแบบที่แตกต่าง
กัน ทำให้เพลงขับสายแปงนั้นยังคงอยู่และคงรูปของการขับร้องในวิถีชีวิตของชาวไทยโห่งซึ่งอาจไม่
ผิดเพี้ยนไปจากบรรพบุรุษ อย่างไรก็ตาม ปัจจัยการคงอยู่ของเพลงขับสายแปงนั้น กลับมีใช้อยู่ที่ตัวของ
ศิลปินเพียงอย่างเดียว ซึ่งหน้าที่การสืบทอดนั้น ก็เป็นความรับผิดชอบของคนในสังคมไทยทรงดำเช่นกัน
กล่าวคือ ศิลปินและผู้เสพเสียงของเพลงขับสายแปง จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสนับสนุนส่งเสริมกัน แต่ทว่า
ความสมดุลทางศิลปะดังกล่าวกลับถูกผลกระทบจากวัฒนธรรมรอบข้าง ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมของคน
ไทยหรือวัฒนธรรมใหม่ของแต่ละยุคสมัย ล้วนเป็นปัจจัยหลักให้เพลงขับสายแปงลดบทบาทหน้าที่ลงไป

นายพนัส ล้วนเมือง นายองค์การบริหารส่วนตำบลเขาย้อย อ.เขาย้อย จ.เพชรบุรี ได้ตั้ง
ข้อสังเกตและกล่าวถึง เพลงขับสายแปงที่เริ่มจะหายไปและไม่มีผู้สืบทอดของแต่ละพื้นที่ เนื่องจากใน
ปัจจุบันเพลงขับสายแปงได้ถูกลดความบทบาทอีกทั้งไม่มีผู้สืบทอดวิชาการขับ และอีกสาเหตุหนึ่งคือ
ผู้ฟังจะฟังไม่รู้เรื่อง เนื่องจากเนื้อร้องโดยส่วนใหญ่จะเป็นเนื้อร้องที่ได้รับการสืบทอดกันมาด้วยความจำ
ดังนั้น ภาษาที่ปรากฏอยู่ในเนื้อเพลงดังกล่าวจึงเป็นภาษาดั้งเดิมที่คำศัพท์บางคำยากที่จะทำความเข้าใจ
ประกอบกับในยุคปัจจุบัน คนรุ่นหลังหรือไทยโห่งรุ่นใหม่ก็พูดภาษาไทยโห่งกันน้อยลง ทำให้ไม่เข้าใจสิ่งที่
ร้องที่ขับ ดังนั้น เมื่อฟังไม่เข้าใจจึงส่งผลให้ไม่สนใจและไม่สืบทอด และในท้ายที่สุด เพลงขับสายแปงก็จะ
เริ่มหายไปทุกที่ สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของนางบุญสม มียอด แม่เพลงหมู่บ้านสะแกราย อ.เมือง

จ.นครปฐม และ นางหจจร ไพศุณย์ แม่เพลงหมู่บ้านนาป่าหนาด อ.เขียงคาน จ.เลย ที่กล่าวว่า เพลงขับสายแปง เป็นเพลงที่มีเนื้อหาเข้าใจยาก เนื่องจากมีคำหรือคำศัพท์เก่าที่อาจฟังแล้วไม่เข้าใจ แม้แต่คนไทยเองยังฟังไม่เข้าใจ อีกทั้งยังไม่มีผู้สืบทอดเพลงขับสายแปงอีกด้วย ส่วนสมุดที่บันทึกเพลงขับสายแปง ก็จัดไว้เพื่อป้องกันการลืมเนื้อร้องและอีกส่วนหนึ่งก็เป็นมรดกตกทอดมาจากบรรพบุรุษ อย่างไรก็ตาม นางถนอม คงยิ้มละมัย ประชาญชาวโชนแห่งอำเภอเขาย้อย อ.เขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ได้ร่วมกับชาวไทยทรงดำในท้องถิ่น จัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมฯ ขึ้นมาเพื่อการสืบสานและเผยแพร่ประเพณีวัฒนธรรมไทยทรงดำ ซึ่งหนึ่งในภารกิจคือ การถ่ายทอดวิชาการขับเพลงขับสายแปงให้แก่เยาวชนลูกหลานไทยทรงดำ ปัจจุบันมี นายเฉลา อาจเอื้อม ซึ่งเป็น “หมอขับ” ที่คอยถ่ายทอดวิชาดังกล่าว

6.2 กระบวนทัศน์ใหม่ในการสืบสานเพลงขับสายแปง

นางวิไล สระทองหน แม่เพลงหมู่บ้านสระสี่มุม อ.บางเลน จ.นครปฐมได้กล่าวว่า ในอีกมุมหนึ่ง เพลงขับสายแปงก็ยังมีผู้ที่สนใจเป็นจำนวนมาก เพียงแต่ไม่มีพื้นที่หรือโอกาสที่จะได้ฟังมากกว่า ที่กล่าวได้เช่นนี้เนื่องจาก ปัจจุบัน นางวิไล สระทองหนเป็นหนึ่งในศิลปินที่ต้องขับสายแปงออกอากาศผ่านวิทยุคลื่น AM 630 ซึ่งจัดเป็นคลื่นวิทยุของชาวไทยโชนที่ใช้สื่อสารและประชาสัมพันธ์ข่าวสารต่อกัน โดยการทำงานของนายสามชัย อีระพงศ์ วันใดที่เสียงเพลงขับสายแปงได้ออกอากาศ นางวิไล สระทองหนเล่าว่า วันนั้น จะต้องคอยรับโทรศัพท์จากแฟนเพลงที่โทรมาชื่นชมและให้กำลังใจเป็นจำนวนมาก

ภาพที่ 6-5 สัมภาษณ์นางวิไล สระทองหน หมู่บ้านสระสี่มุม อ.บางเลน จ.นครปฐม (18 ม.ค 2555)
ศิลปินหรือ “หมอขับ” เพลงขับสายแปงผ่านคลื่นวิทยุ
และได้รับการยกย่องให้เป็น “หมอ” ในพิธีต่าง ๆ ของชาวไทยโชน

นอกจากการใช้สื่อในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เพลงขับสายแปงในลักษณะของการใช้เทคโนโลยีระบบวิทยุ ปัจจุบันยังมีการใช้โลกอินเทอร์เน็ตใช้การเผยแพร่สื่อที่เกี่ยวกับเพลงขับสายแปงอยู่เป็นจำนวนมาก เนื่องจาก คุณสมบัติของโลกอินเทอร์เน็ตนั้น เป็นโลกของการติดต่อสื่อสารที่มีความ

ง่ายตาย สะดวก อำนวยต่อการมีปฏิสัมพันธ์ได้ในทุกเวลา สถานที่ เพียงแต่มีเครื่องอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีที่พร้อมเชื่อมโยงเอาบุคคลสองบุคคล หรือ ระหว่างกลุ่มบุคคลเข้าไว้ด้วยกัน สามารถก่อให้เกิดชุมชนแห่งใหม่เกิดขึ้น การก่อรูปของชุมชนได้ผลิตโครงสร้างสังคมแบบใหม่ด้วยนวัตกรรมใหม่ที่สามารถเปลี่ยนแปลงนิยามของคำว่าชุมชนที่มี “พื้นที่” เป็นปัจจัยพื้นฐานที่นำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์จนนำไปสู่การสร้างเครือข่ายในรูปแบบที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ การเกิดขึ้นของโลกเครือข่ายทางอินเทอร์เน็ต จึงเป็นการสร้างเครือข่ายที่ไร้พื้นที่พรมแดน

ชินสัคค สุวรรณัจฉริย (2549, น.74) กล่าวถึง ความหมายของเครือข่ายอินเทอร์เน็ต คือ การที่คนไม่น้อยกว่าสองคนขึ้นไป มีการติดต่อกันอย่างต่อเนื่องและแลกเปลี่ยนความสัมพันธ์เป็นเวลานาน โดยไม่เกี่ยวข้องกับองค์กรอำนาจรัฐ สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นโดยการถกเถียงกันในช่วงเวลาของการแลกเปลี่ยนเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ที่อยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจกันและใช้ภาษาเดียวกัน มีลักษณะแบบมีปฏิริยาทางสังคมโดยตรง แบ่งระบบคุณค่าและสัญลักษณ์ มีมิตรภาพหรือการแลกเปลี่ยนข้อมูลสมาชิกเครือข่ายทำงานร่วมกันและมีการแบ่งแยกระหว่างความสัมพันธ์สังคมภายนอก มีการสร้างพื้นที่และมีกิจกรรมร่วมกัน

เครือข่ายทางสังคมในอินเทอร์เน็ตเป็นกลุ่มบุคคลที่ร่วมกันกระทำในสิ่งที่แสดงถึงแนวคิดที่เหมือนหรือคล้ายกัน จึงสามารถรวบรวมเอาพวกพ้องที่คิดเฉกเช่นเดียวกันเข้ามารวมกลุ่มได้เป็นรูปแบบของเครือข่าย เกิดการพบปะบนพื้นที่ชุมชนออนไลน์เพื่อการจัดตั้งกลุ่ม สร้างความสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ มีการรวมพลังเพื่อให้เกิดความเป็นหนึ่งเพื่อเป้าหมายทั้งหมด ซึ่งไม่แตกต่างกับความหมายของคำว่า เครือข่ายทางสังคม ในโลกแห่งความจริงที่กล่าวว่า *เครือข่ายทางสังคม คือ การขยายตัวของกลุ่มคนที่มีผลประโยชน์ซึ่งกันและการกัการกระทำที่เกี่ยวข้องกัน และให้การสนับสนุนความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นทางการเพื่อสนับสนุนความช่วยเหลือซึ่งกันและ* (ชินสัคค สุวรรณัจฉริย, 2549, น.12)

ด้วยคุณสมบัติของอินเทอร์เน็ตที่นำไปสู่การสร้างเครือข่ายทางอินเทอร์เน็ต เพลงขับสายแปงก็ถูกนำขึ้นเผยแพร่ผ่านระบบดังกล่าว ซึ่งทำให้การเผยแพร่มีการแผ่กระจายในวงกว้างขึ้น ดังเช่น การนำเพลงขับสายแปงที่ขับโดยศิลปินสมัครเล่นท่านหนึ่งขึ้นเผยแพร่บนโลกอินเทอร์เน็ต ซึ่งมีผู้สนใจเข้ารับชมรับฟังคลิปการขับสายแปงเป็นจำนวนมาก

ขับสายแปงไทยทรงดำ.MOV

Jukkarin Treeinthong 40 วิดีโอ

สมัครรับข้อมูล 5

510 ครั้ง

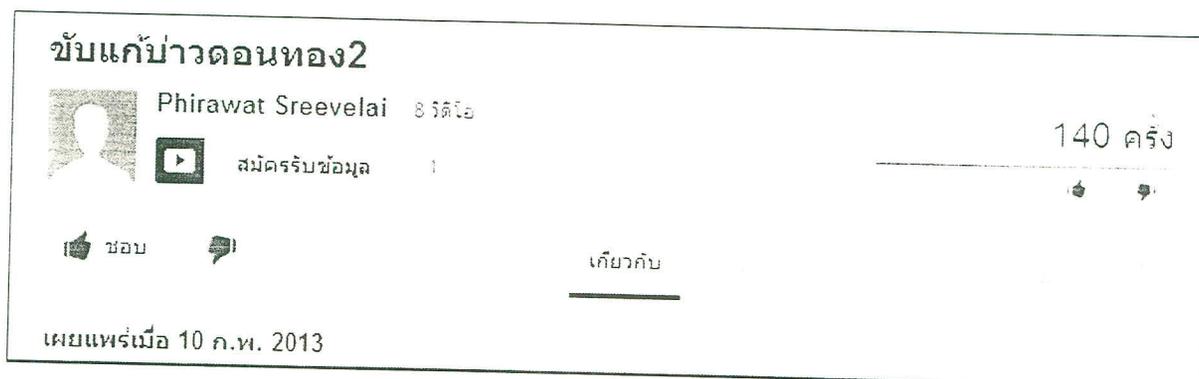

ชอบ

เกี่ยวกับ

อัปโหลดเมื่อ 20 ก.พ. 2012

ภาพที่ 6-6 ตัวอย่างคลิปวิดีโอจากเว็บไซต์ยูทูปชื่อ “ขับสายแปงไทยทรงดำ” นำเผยแพร่โดยชื่อผู้ใช้ “Jukkarin Treeinthong” ซึ่งมีผู้เข้าชมจำนวน 510 ครั้ง

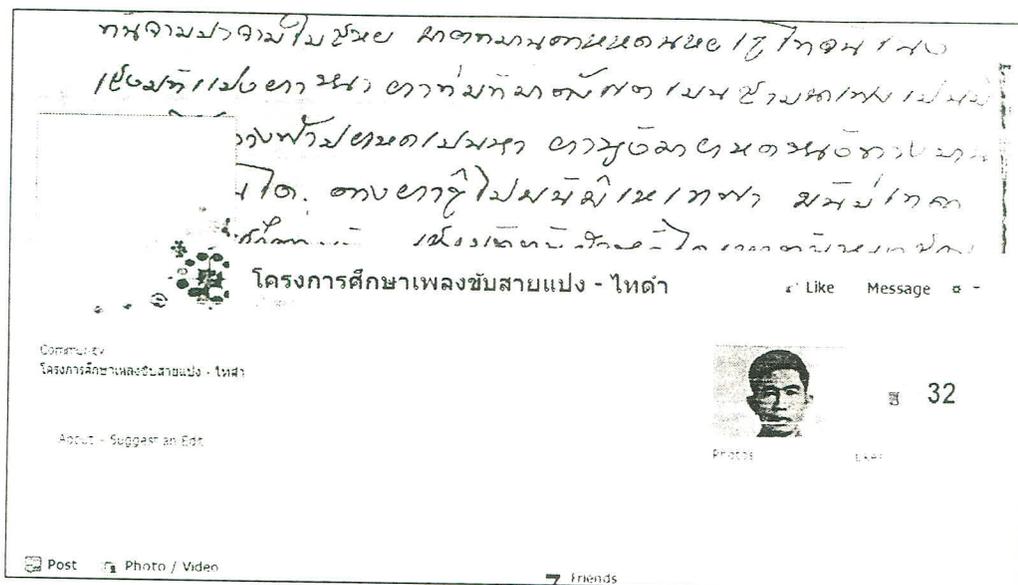
ภาพที่ 6-7 ตัวอย่างคลิปวิดีโอจากเว็บไซต์ยูทูปชื่อ “ซั๊บแก๊บ่าวดอนทอง2” นำเผยแพร่โดยชื่อผู้ใช้ “Phirawat Sreevelai” ซึ่งมีผู้เข้าชมจำนวน 140 ครั้ง

นอกจากเว็บไซต์ยูทูปแล้ว ยังพบหน้าเว็บไซต์ที่จัดเป็นเว็บไซต์เครือข่ายทางสังคม คือ เว็บไซต์เฟซบุ๊ก (Facebook) จากการค้นหา “เพลงซั๊บสายแปง” บนเครือข่ายทางสังคมแห่งนี้ พบหน้าเฟซบุ๊กที่ใช้ชื่อว่า “ชมรมคนไทยทรงดำและหมอซั๊บสายแปง” มีสมาชิกจำนวน 90 คน ภายในหน้าเฟซบุ๊กนี้มีการโพสต์เสียงการซั๊บสายแปง และการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากสมาชิกที่เป็นชาวไทยทรงดำด้วยกัน นอกจากนี้ ยังมีการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันผ่านหน้าเฟซบุ๊กแห่งนี้

ภาพที่ 6-8 ตัวอย่างหน้าเฟซบุ๊กชื่อ “ชมรมคนไทยทรงดำและหมอซั๊บสายแปง” (สำรวจ ณ วันที่ 8 เมษายน 2556)

โครงการ “ชาติพันธุ์: กระบวนทัศน์ใหม่ในการสืบสานภาษาและวัฒนธรรม” ได้จัดทำเฟซบุ๊กที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเพลงซั๊บสายแปง โดยใช้ชื่อว่า “โครงการศึกษาเพลงซั๊บสายแปง – ไทดำ” ปัจจุบันมีสมาชิกในหน้านี้นี้จำนวน 32 คน ภายในหน้าเฟซบุ๊กแห่งนี้ มีการนำเสนอข้อมูลลายลักษณ์ซึ่งเป็นบันทึกเพลงซั๊บสายแปงจากการเก็บข้อมูลภาคสนาม และตัวอย่างการซั๊บสายแปงของพ่อเพลง-แม่เพลงจากชุมชนไทยทรงดำแหล่งต่าง ๆ ภายในหน้าเฟซบุ๊ก มีการแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับเพลงซั๊บสายแปงจากชาวไทยทรงดำ

ภาพที่ 6-9 ตัวอย่างหน้าเฟซบุ๊กชื่อ “โครงการศึกษาเพลงขับสายแปง-ไทดำ”
(สำรวจ ณ วันที่ 8 เมษายน 2556)

ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตถึงระบบเทคโนโลยีกับการประสานผลงานวัฒนธรรมเข้าด้วยกันนั้น ในเบื้องต้น ผลผลิตของเพลงขับสายแปงในรูปแบบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นบนพื้นที่โลกอินเทอร์เน็ตจะเป็นแนวทางของการสืบสานและอนุรักษ์โดยใช้สื่อสมัยใหม่ สิ่งที่น่าประหลาดใจในโลกออนไลน์ในขณะนี้ จึงเป็นเพียงการนำทางที่จะนำเอาศิลปะเพลงขับสายแปงกระจายสู่มวลชนมากขึ้น ข้อพิจารณาข้อหนึ่งคือ เราจะทำอย่างไรที่จะสามารถประสานเพลงขับสายแปงและระบบเทคโนโลยีนี้เข้ากันได้อย่างลงตัว เนื่องจากความเหลื่อมล้ำของเทคโนโลยีกับตัวบุคคลนั้นไม่เท่าเทียมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พ่อเพลง-แม่เพลงที่ไม่ได้สนใจระบบของเทคโนโลยี ดังนั้น หน้าที่จะตกอยู่กับคนรุ่นใหม่ที่จะนำเพลงขับสายแปงขึ้นเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ตให้เข้าถึงตัวบุคคล กลุ่ม ชุมชนได้ง่ายกว่าที่เคยเป็นมา ด้วยกระบวนการดังกล่าว ผู้วิจัยได้มีความคาดหวังต่อการสร้างแนวทางด้วยกระบวนการค้นคว้าใหม่ดังที่ได้กล่าวมาซึ่งสามารถรวบรวมเอาหลักฐานการบันทึกหรือแม้แต่การแสดงที่อยู่ในรูปแบบของการอัดเสียง ภาพ หรือวิดีโอขึ้นปรากฏยังโลกเสมือนจริง และผู้วิจัยคาดหวังว่า จะมีกระบวนการพัฒนาระบบข้อมูลเพลงขับสายแปง โดยพิจารณาลำดับการพัฒนาข้อมูลว่า จะมีทิศทางเป็นอย่างไร โดยนำแนวคิดของกาญจนา แก้วเทพ (2543, น.12-13) ที่นำเสนอแนวคิดของการพิจารณาข้อมูลต่างๆ ที่เกิดในสังคม โดยแบ่งเนื้อหาที่เกิดขึ้นได้หลายระดับดังต่อไปนี้

- 1) ข้อมูล (data) เป็นเนื้อหาในระดับที่ใช้กล่าวถึงหรือบอกเล่าถึงสภาพความเป็นจริงในระดับแรกสุด ข้อมูลจึงเป็นการบอกเล่าถึงความจริงอย่างตรงไปตรงมาตามที่คุณสังเกต (observer) ได้สัมผัสมา
- 2) สารสนเทศ (information) เป็นเนื้อหาในระดับที่กล่าวถึงความจริงในระดับที่สอง อันเกิดจากการนำเอาข้อมูลมาผ่านกระบวนการ (processing) แบบใดแบบหนึ่ง เช่น การจัดระบบข้อมูล เป็นต้น

3) ความรู้ (knowledge) เป็นเนื้อหาในระดับที่กล่าวถึงสภาพความจริงที่ก้าวขึ้นมาอีกเป็นระดับที่สามต่อเนื่องจากระดับสารสนเทศ ข้อมูลสารสนเทศที่จะเรียกว่าเป็น “ความรู้” ได้นั้น จะต้องเพิ่มเติมคุณสมบัติของสารสนเทศที่ต้องมาผ่านกระบวนการปรุงแต่งจัดระบบเพิ่มเติมเสียก่อน คือ

– ประการที่หนึ่ง ต้องมีกระบวนการจัดระบบที่ประณีตมากยิ่งขึ้น มีการอ้างอิงข้อความที่อาจผ่านการพิสูจน์มาแล้ว

– ประการที่สอง ต้องมีความสัมพันธ์เชิงเหตุผล (causal order) หมายความว่า สามารถระบุได้ว่า อะไรเป็นสิ่งที่มาก่อน (เหตุ) อะไรที่ตามมาหลัง(ผล) ด้วยการกล่าวตามลำดับของเวลา (time-series)

– ประการที่สาม ต้องมีความสม่ำเสมอ(regularity) กล่าวคือข้อความที่กล่าวถึงความเป็นจริงนั้น ต้องเป็นความจริงที่ปรากฏทั่วไป ไม่ใช่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเฉพาะครั้งคราวหรือเป็นกรณียกเว้น

4) ภูมิปัญญา (wisdom) เป็นเนื้อหาในระดับที่กล่าวถึงสภาพความเป็นจริงที่ผ่านการพิสูจน์มาแล้วครั้งแล้วครั้งเล่า มีมิติด้านกาลเวลาเป็นสิ่งยืนยัน จนสามารถตกผลึกเป็นถ้อยคำที่ยอมรับกันในกลุ่มคนทั่วไป

สรุปบทที่ 6

เพลงขับสายแปง มีลักษณะการถ่ายทอด 2 ลักษณะ คือ

1) การถ่ายทอดแบบมุขปาฐะ การถ่ายทอดแบบมุขปาฐะ คือการร้องให้ฟัง จำให้แม่นยำ ลักษณะการถ่ายทอดแบบนี้ เป็นรูปแบบของการถ่ายทอดผ่านระบบวัฒนธรรมแบบมนุษย์สัมพันธ์มนุษย์ เป็นวิถีที่เน้นการลงมือปฏิบัติ ถ่ายทอดผ่านสำเนียงเสียงพูดเสียงร้อง

2) การถ่ายทอดแบบลายลักษณ์ อยู่ในรูปแบบของการบันทึกเนื้อร้องของเพลงขับสายแปงใน 4 ลักษณะ ดังนี้

(1) การบันทึกด้วยภาษาไทยคำ เป็นการบันทึกฉบับเก่าแก่ของผู้ที่เป็นลูกหลานที่อพยพมาในช่วงแรก ๆ การบันทึกด้วยภาษาไทยคำ เป็นการใช้อักขระของภาษาไทยคำในการบันทึกเนื้อร้องเพลงขับสายแปง

(2) การบันทึกด้วยภาษาไทยโฉบ เป็นการบันทึกด้วยการใช้อักขระของภาษาไทยโฉบที่มีการพัฒนาผสมผสานระหว่างอักขระของภาษาไทยคำจนกลายเป็นลักษณะของภาษาไทยโฉบในปัจจุบัน ลักษณะการบันทึกเช่นนี้ พบได้ทั่วไปจากแหล่งข้อมูลจากบรรดาพ่อเพลงแม่เพลงในรุ่นปัจจุบัน (ช่วงอายุประมาณ 50-70 ปี)

(3) การบันทึกด้วยภาษาไทยโฉบผสมกับอักขระภาษาไทย เป็นการบันทึกที่มีการพัฒนาและผสมผสานกันระหว่างอักขระภาษาไทยโฉบและอักขระภาษาไทย เป็นยุคใหม่ของการบันทึกที่มีอิทธิพลของภาษาไทย

(4) การบันทึกด้วยอักขระภาษาไทยแต่ใช้คำศัพท์และการผันวรรณยุกต์ตามเสียงภาษาไทยโฉบ เป็นการบันทึกในยุคปัจจุบัน อาศัยความสามารถในภาษาไทยแต่ผสมผสานการผันเสียงวรรณยุกต์ตามเสียงในภาษาไทยโฉบหรือเสียงร้อง

กระบวนการทัศน์ใหม่ในการสืบสานเพลงขับสายแปง

1) การใช้สื่อวิทยุ คลื่น AM 630 ซึ่งจัดเป็นคลื่นวิทยุของชาวไทยโง่งที่ใช้สื่อสารและประชาสัมพันธ์ข่าวสารต่อกัน วันใดที่เสียงเพลงขับสายแปงได้ออกอากาศ นางวิไล สระทองหน (ผู้เป็นแม่เพลงในรายการ) กล่าวว่า วันนั้น จะต้องคอยรับโทรศัพท์จากแฟนเพลงที่โทรมาชื่นชมและให้กำลังใจเป็นจำนวนมาก นับว่าเป็นการปฏิสัมพันธ์และวัดความสนใจของผู้ฟังได้เป็นอย่างดี ของกลุ่มผู้ฟังระดับวัยกลางคนขึ้นไป (~40 ปีขึ้นไป)

2) การใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ต ด้วยคุณสมบัติของอินเทอร์เน็ต ทำให้มีการติดต่อสื่อสารที่มีความง่ายตาย สะดวก อำนวยต่อการมีปฏิสัมพันธ์ได้ในทุกเวลา สถานที่ ด้วยอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีที่พร้อมเชื่อมโยงเอาบุคคลสองบุคคล หรือ ระหว่างกลุ่มบุคคลเข้าไว้ด้วยกัน ด้วย เว็บไซต์เครือข่ายสังคม (Social Networking Web Sites) เกิดเป็นปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มแบบใหม่ ที่ไม่ต้องการ "พื้นที่" แต่เป็นเครือข่ายที่ไร้พื้นที่พรมแดน

เพลงขับสายแปงได้ถูกนำขึ้นเผยแพร่ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งทำให้การเผยแพร่มีการแผ่กระจายในวงกว้างขึ้น เช่น ในเว็บไซต์ยูทูบ เผยแพร่โดย Jukkarin Treeinthong มีคลิปวิดีโอเผยแพร่เพลงขับสายแปงอยู่ไม่น้อยกว่า 25 คลิป ในเฟสบุ๊กที่ใช้ชื่อว่า “ชมรมคนไทยทรงดำและหมอลำขับสายแปง” มีการโพสต์เสียงการขับสายแปง และการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากสมาชิกที่เป็นชาวไทยทรงดำด้วยกัน นอกจากนั้น ยังมีการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันผ่านหน้าเฟสบุ๊กแห่งนี้ ในโครงการ “ชาติพันธุ์: กระบวนทัศน์ใหม่ในการสืบสานภาษาและวัฒนธรรม” ได้จัดทำเฟสบุ๊กที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเพลงขับสายแปง โดยใช้ชื่อว่า “โครงการศึกษาเพลงขับสายแปง – ไทดำ” ปัจจุบันมีสมาชิกในหน้านี้จำนวน 32 คน ภายในหน้าเฟสบุ๊กแห่งนี้ มีการนำเสนอข้อมูลลายลักษณ์ซึ่งเป็นบันทึกเพลงขับสายแปงจากการเก็บข้อมูลภาคสนาม และตัวอย่างการขับสายแปงของพ่อเพลง-แม่เพลงจากชุมชนไทยทรงดำแหล่งต่าง ๆ

แนวคิดเรื่องกระบวนการทัศน์ใหม่ในการสืบสานเพลงขับสายแปง

1) การผสานระหว่างเทคโนโลยีกับผลงานทางวัฒนธรรม ด้วยคำถามที่ว่า ทำอย่างไรจึงจะประสานเพลงขับสายแปงและระบบเทคโนโลยีให้เข้ากันได้อย่างลงตัว

2) ความเหลื่อมล้ำของเทคโนโลยีกับตัวบุคคลนั้นไม่เท่าเทียมกัน โดยเฉพาะ พ่อเพลง-แม่เพลงที่ไม่ได้สนใจระบบของเทคโนโลยี หน้าทีจึงตกอยู่กับคนรุ่นใหม่ที่จะนำเพลงขับสายแปงขึ้นเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ตให้เข้าถึงตัวบุคคล กลุ่ม และชุมชน ได้มากขึ้น

3) เกิดกระบวนการพัฒนาระบบข้อมูลเพลงขับสายแปง โดยลำดับการพัฒนา จากข้อมูล ไปสู่สารสนเทศ พัฒนาไปสู่องค์ความรู้ และสุดท้ายตกผลึกเป็นสิ่งที่เรียกว่า ภูมิปัญญา